

Maciej M. Gondek

Co zrobić, żeby móc działać? - fundacja

Chcąc rozpocząć działalność na rzecz jakiejś określonej grupy, bądź w celu realizacji ważnej z punktu widzenia dobra wspólnego koncepcji działania, mierzymy się częstokroć z pytaniem: która forma będzie dla nas lepsza: stowarzyszenie czy fundacja? W poniższym tekście przybliżone zostaną kwestie dotyczące fundacji: kiedy ją założyć, dlaczego warto to uczynić oraz jak to zrobić.

Podstawowym dokumentem, który reguluje zagadnienia dotyczące zakładania oraz funkcjonowania fundacji jest ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz.U. z 2020 r. poz. 2167). Już pierwszy artykuł tego aktu wskazuje nam, w jakim celu można powołać do życia fundację, a mianowicie: może być (fundacja) ustanowiona dla realizacji zgodnych z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, w szczególności takich, jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, opieka i pomoc społeczna, ochrona środowiska oraz opieka nad zabytkami. Z powyższego należy wyprowadzić, iż celem fundacji muszą być działania o charakterze publicznym (nie dla zysku), które to realizowane mogą być np. na płaszczyźnie charytatywnej lub społecznej. Na wstępie należy zaznaczyć jeszcze, że w prawie polskim fundacja klasyfikowana jest jako osoba prawna typu zakładowego, a co za tym idzie nie posiada ona – w odróżnieniu od stowarzyszenia - jako takich członków.

Fundacja założona być może jedynie przez tzw. fundatora. Fundatorem może być zarówno osoba fizyczna jak i osoba prawna. Brak jest także ograniczenia co do liczby fundatorów. Musi on za to posiadać określony majątek, który wniesie do powoływanej fundacji. Fundator przed notariuszem składa oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji i przekazaniu na jej rzecz majątku (składnikami majątkowymi, mogą być pieniądze, papiery wartościowe, a także oddane fundacji na własność rzeczy ruchome i nieruchomości – art. 3 Ustawy), sporządzeniu statutu, określeniu władz oraz jej rejestracji w KRS. Nic nie stoi przy tym na przeszkodzie, aby fundator działał przez pełnomocnika. Ów oświadczenie woli fundatora to tzw. akt fundacyjny. Z uwagi na fakt, iż wyrażone w akcie fundacyjnym oświadczenie o przekazaniu przez

fundatora określonego majątku posiada charakter zobowiązaniowy, to wynika z tego, że gdy po uzyskaniu przez fundację wpisu do KRS (uzyskaniu osobowości prawnej – art. 7 Ustawy) fundator nie przekaze na jej rzecz tego majątku, fundacja będzie mogła dochodzić od niego swoich praw na zasadach określonych w kodeksie cywilnym. Do czasu wpisu fundacji do KRS, fundator może odwołać złożone oświadczenie.

Sposób zorganizowania władz oraz funkcjonowania fundacji określa jej statut, a jego sporządzenie jest rolą fundatora. Ustawa dokładnie wskazuje jakie zapisy winny się w nim znaleźć obligatoryjnie, jest to: nazwa, siedziba i majątek, cele, zasady, formy i zakres działalności, skład i organizację zarządu, sposób powoływania oraz obowiązki i uprawnienia tego organu i jego członków. Dodatkowo może zawierać również inne postanowienia, w szczególności dotyczące prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej, dopuszczalności i warunków jej połączenia z inną fundacją, zmiany celu lub statutu, a także przewidywać tworzenie obok zarządu innych organów fundacji. Fundator może wskazać także ministra właściwego ze względu na cele fundacji (art. 5 Ustawy).

Jak wskazuje art. 10 Ustawy, zarząd fundacji kieruje jej działalnością oraz reprezentuje fundację na zewnątrz. I to *de facto* jest jedyny obowiązkowy organ jaki fundator musi ustanowić. Przepisy nie określają również minimalnej liczby jego członków oraz sposobu ich powoływania. Nie ulega jednak wątpliwości, iż statut powinien zawierać procedurę powoływania i odwoływania członków zarządu, określać ich minimalną liczbę, zakres uprawnień oraz ewentualną kadencyjność. Zarząd jest władzą wykonawczą fundacji, odpowiadającą za jej faktyczne codzienne działanie. Zadaniem zarządu jest reprezentowanie interesów fundacji, a więc to do jego obowiązków należeć będzie zawieranie i podpisywanie umów czy nawiązywanie współpracy z innymi podmiotami. Na zarządzie spoczywa również odpowiedzialność za majątek fundacji. Istotnym jest, iż pierwszy zarząd zawsze powoływany jest przez fundatora. Fundator obok zarządu, może powołać również organ kontrolny np. radę fundacji, bądź organ doradczy – radę programową, który będzie wspierał i opiniował bieżącą działalność fundacji.

Nic nie stoi również na przeszkodzie, aby fundacja prowadziła działalność gospodarczą. *Expressis verbis* zostało to wskazane w art. 5 ust. 5 Ustawy: fundacja może prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji jej celów. Jeżeli fundacja ma prowadzić działalność gospodarczą, wartość środków majątkowych fundacji przeznaczonych na działalność gospodarczą nie może być mniejsza niż tysiąc złotych. Możliwość prowadzenia działalności gospodarczej musi przewidywać statut

fundacji. Ponadto działalność ta powinna być ściśle związana z prowadzoną działalnością fundacji i nie może być również jedynym jej źródłem utrzymania. Pozyskane przez fundację środki powinny być przeznaczane na realizację zadań statutowych, a sam fakt prowadzenia działalności gospodarczej nigdy nie powinien być elementem wiodącym jej działalności, a jedynie uzupełnieniem. Fundacja, jako że posiada osobowość prawną oraz powoływana jest w celu realizacji zadań publicznych może finansować swoje działania poprzez różnego rodzaju granty, dotacje czy też publiczne zbiórki.

Rekapitulując, fundacja może być idealnym narzędziem realizacji działań publicznych przez osoby, które chciałyby mieć – jako fundatorzy – wpływ na ideę, która leżała u podstaw jej powołania. Zachętą może być również możliwość uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego oraz korzystanie ze zwolnień podatkowych. Niezależnie jednak od tego, czy zdecydujemy się na założenie fundacji czy stowarzyszenia, najistotniejszym jest realizacja celu, jaki przyświecał powstaniu danego podmiotu. Cel bowiem winien być wartością samą w sobie, a stowarzyszenie lub fundacja jedynie narzędziem jego realizacji.